

Gepbaşy ~ sakgyç

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Gepbaşy ~ sakgyç GEPBAŞY ~ SAKGYÇ

Howluda gydyrdanyp ýördüm. Nirelerdendir bir ýerden on iki ýaşly oglum hasanaklap geldi.

– Kaka, üýtgeşik zat görkezeýinmi? -diýip, ol çaga ýeserligi bilen gözlerini oýnaklatdy.

– Indi näme tapdyň? – diýip, men onuň ýüzüne seretdim.

– Muny gör-ä! – Oglum pyňkryp, maňa elindäki kagyzy uzatdy.

– Näme bu? – diýip, ondan soradym.

– Sakgyjyň içinden çykdy! – diýip, ol agzyndaky sakgyjy üfläp çişirdi.

Ýaňkyny alyp, ýüzüne äňetdim. Eý, Hudaý! Ýanymda duran oglumdan özüm utandym. Häлки pyňkryp duran oglumam indi güldi-de, yzyndanam şeýle diýdi:

– Kaka, mundanam beteri bar. Ynanmasaň, getiribem görkezeýin.

Oglum şeýle diýdi-de, duýdansyz gelşi ýaly, duýdansyzam ýitirim boldy.

Eýsem, ol mundan beter näme görkezjekkä? Elimdäki sakgyjyň ýüzünde uzaboýuna çuw-ýalaňaç ýaşajyk gyz dur. Ýene bir wejera ýerini aýtmaga-da dilim baranok. Elimdäki sakgyjyň daşyny jyrym-jyrym edip, inimi sowatdym. Ýöne dükanlaryň tekjelerinde duran müňläp-müňläp şeýle sakgyçlary nätjek? Olaryň haýsy birini satyn alyp, ýoklap gutarjak!

Sakgyjy, köplenç halatda, çagalar, ýetginjekler, ýaş-ýeleňler çeýneýär. Näme üçindirem, içi wejera suratly sakgyçlar has geçgel. Gögele beýnini aldap, tora düşürip gazanç etmegiň aňsatdygyna murtuny ýaglap oturan dellalsumaklar gowy düşüňär.

Şeýle wejeralyk çaga üçin-ä däl, eýsem ulular üçinem aýyp närse. Umuman, islendik halka mahsus zat bar, mahsus däl zatlar bar. Türkmen goýazy, agras halk. Kelç-külçi känbir halap duranok. Saýhallylyk, salyhatlylyk, edeplilik ata-baba ganymyza siňipdir. Şonuň üçinem känbir beýleki milletlere

muwapyk ýörelgeler biziň üçin bütinleý ýat.

Elbetde, döwür üýtgeýär. Beýleki halklaryň gowy dessurlary durmuşmyza-da ornaşýar. Şolar kabul edilerlikli bolsa kabulam edilýär. Özüňiz pikirlenip görüň: köçeden keteni köýnekli, başy gupbaly, dört örüm saçly bir gyz geçip barýandyr. Eger-de şu gyzyň kellesinden gupbasyny aýyrsaň, nähili gülkünç görner? Ýa-da başga ýagdaý: türkmen ýigidi bilen türkmen gyzy seýil baglarynyň birinde gollaryny boýunlaryndan geçirip, öpüşip dursalar, geňem göreris, seňrigimizem ýygrarys, belki, utanaňzokmy diýip bularyň ýüzüne geljegimizem tapylar.

Munça bolanyna görä, ýene bir mysal getireýin. Yetmişinji ýyllaryň başlarynda men tanyşlarym ~ ýaş çatynjalar bilen paýtagtyň merkezinden barýardym. Bular täzelikde durmuş gurupdy. Baş ýyllap uniwersitetde bile okapdylar. Birek-biregi söýüp toý tutupdylar.

Ýaş çatynjalar özüňize belli. Köçeden geçenimizde gelin ýigidiň elinden tutdy. Pyýada ýolunda-da onuň elini sypdyrmady.

Şol wagt niredendir bir ýerden: «Size binamys diýerler!» diýen güňleç ses geldi. Gelin ýylandan sypan dek elini adamsynyň elinden silkip aldy.

Soň seredip görsek, gapdalymyzda bir garry gedaý oturan eken. Ol ýaş çatynjalaryň gol tutuşyp barşyny halaman, dilini saklap bilmändir. Ýogsa, eliňi serip, gedaý gezmek binamyslykmy ýa-da är-aýalyň gol tutuşyp barmagy binamyslykmy ~ muny anyklamak gerekdi. Emma ýanymdakylaryň hiç biri-de gedaýa, «Seň özüň binamys!» diýmedi. Gaýtam, ikisi-de oňaýsyz ýagdaýa düşdi. Gelin nar ýaly gyzardy. O görgüliniň şol gün hiç zat bilen weji bolmady. Şunam aýdaýyn: dagy-duwara gelniň adamsynyň golundan tutanyny görmedim.

Men şu ýazgymda: «Gelin adamsynyň elinden tutmaly däl. Gadagan. Günä» diýen pelsepäni öňe sürjek bolamok. Her kimiň öz işi. Gelin tutsa öz adamsynuň elinden tutýar. Ýöne bärde yetmişinji ýyllaryň garrysynyň gözi bilen türkmençiligiň olaryň ganyna näderejede siňendigini nygtasym geldi.

Hawa, her halkyň öz edim-gylymy, döp-dessury bar. Muny ýöne ýere zol-zol nygtamok. Ine, täze Gwineýany alyp göreliň. Bu

ýeriniň milletem özüni hiç kesden kem saýanok. Olaryň gowy däbem bar, biziň üçin bütinleý ýat däbem. Entek durmuşa çykmadyk gyz namysyny ýitirse, ony bütim ilat pisläp, jeňňele kowup goýberýärler. Aýylganç jeza!

Täze Gwineýada ýene bir berk düzgün bar. Täze durmuş gurýan ýigitdir gyz özleriniň ilkinji gijelerini gelniň ata-enesi bilen bilelikde geçirýärler. Çünki ata-ene öz perzentleriniň gyzlykdan aýala öwürlişine hökman gatnaşýmaly.

Şuny eşideniň: «Haý, siziň düzgüniňizem gurasyn, adatyňyzam!» diýip, ýakasyna tüýkürjegi belli. Ine, halkyň halkdan parhlylygy.

Türkmeniň ar-namyslylygy, mertligi, sähraýylygy, asylllylygy barada näçe mysal getirseň getirip oturmaly. Bulary barymyz bilýäris. Ony nygtamagyň ýerem däl. Bärde bar gep türkmeniň ruhuna, süňňüne ýat zatlary bilib-u-bilmezlikden ýaýratmajak bolmaly. Sakgyjyň içinden çykan wejeraly suraty gepbaşy bolan şu okap gutaryp barýan ýazgyňyz meni, ine, şeýle oýlara atardy.

Aman GELDI ogly,

«Watan». Jemgyýetçilik tankydy